

PROJEKT EMIN 2

Súčasťou Pracovného programu v rámci Európskeho projektu EMIN 2 v období 2017-2018, ktorý nadväzuje na Európsky projekt EMIN 1 (máj – september 2014) je pracovný balíček 11 (Work Package 11 – Peer Reviews.)

Dňa 18 -19. Septembra 2018 sa konalo skúmanie a analýza PEER REVIEW v Antwerpy na univerzite s cieľom vzájomne si vymeniť skúsenosti pri využití (**RB** - skratka) **Refrences Budgets** (odporúčané rozpočty vo všetkých krajinách EU, aby sa zabezpečil dôstojný život pre všetkých). Tohto stretnutia sa zúčastnili zástupcovia Rakúska, Belgicka, Francúzska, Litvy, Luxemburska, Malty, Poľska a Slovenska. Na tomto stretnutí akademici a výskumníci, sociálni pracovníci, diskutovali o rozvoji a podmienkach pre úspešné využitie **RB** v Európskej únii.

Bola odprezentovaná široká škála praktických postupov, včítane využitia na makro i mikro úrovni. Prezentácie využitia **RB** uvádzali do kontextu s prahovou hodnotou rizika chudoby, ohodnotenie adekvátnosti sociálnych benefitov, systémy minimálneho príjmu a minimálnej mzdy, poradenstvo v dlžobe, alokáciu dodatočnej finančnej pomoci ľuďom, ktorí poberajú sociálnu asistenciu alebo pre inšpiráciu v sociálnej a vzdelávacej oblasti s cieľom posilniť zdravý životný štýl.

Systémy minimálneho príjmu sú v tomto projekte definované ako systémy základnej podpory príjmu, ktoré poskytujú záchrannú sieť pre tých, ktorí nemôžu pracovať alebo nemajú prístup k slušnej práci, nemajú nárok na dávky sociálneho poistenia alebo im tento nárok už uplynul. Poskytujú posledné útočisko a minimálny životný štandard pre jednotlivcov a osoby od nich závislé v situácií, keď nemajú žiadne iné finančné prostriedky. V tomto projekte sa pozornosť zameriava na systémy určené pre populáciu v produktívnom veku. Systém minimálneho príjmu v Slovenskej republike sa nazýva „pomoc v hmotnej núdzi“. Je to univerzálny nepoistný systém financovaný z daní. Podpora je organizovaná centrálna a vyplácaná v hotovosti (prevzaté z EMIN 1 autorky Z. Kusej, Sociologický ústav SAV, Slovenská sieť proti chudobe).

Dve diskusné skupiny pripravili návrhy a odporúčenia, aby sa efektívne využil **RB** pri politikách na európskej, národnej a miestnej úrovni. **Ide o budúcnosť a zlepšenie sociálnych práv v Európe.** Takmer všetky európske štáty vypracovali **RB** pri využití rôznych teoretických prístupov a metód počas 20.storočia. Avšak dva posledné európske projekty sa zamerali na rozvoj medzinárodnej porovnateľnosti **RB**, ktoré sa dajú využiť pri dávaní do kontextu ďalšie sociálne indikátory v Európe, najmä **indikátor rizika chudoby**, ako aj monitorovanie sociálnej politiky v Európe.

Prvý z týchto projektov bol **ImPROVE projekt** (2012 – 2016) s vypracovaním porovnateľných **RB** pre šesť európskych miest : Antwerpy, Atény, Budapešť, Barcelona, Helsinki a Milano. Na báze týchto výskumných skúsenosti, pilotný projekt zameraný na **rozvoj spoločnej metodológie, týkajúcej sa RB v Európe**, (2014 -15), mal za cieľ pokračovať v tejto veľkej úlohe rozvíjať medzinárodné porovnateľné **RB** pre hlavné mestá všetkých členských štátov EU. **Dosiahli sa porovnateľné potravinové koše zdravej výživy pre 26 hlavných miest**, súčasne s bývaním, zdravotnou starostlivosťou pre 8 miest a tri hypotetické typy rodín. Oba tieto projekty boli koordinované Herman Deleeck Centre for Social Policy na Univerzite v Antwerpy. V poslednej dobe táto inštitúcia tiež koordinuje *Európsku platformu Reference Budgets* a spája výskumníkov a expertov špecializovaných na **RB**, aby sa využili v Európe.

Na tomto stretnutí v Antverpách 18.-19.septembra 2018 *Katalin Szatmari*, z *EU Komisie* predstavila dôležitosť RB, aby sa podporila adekvátnosť sociálnych benefitov a schém minimálneho príjmu a minimálnej mzdy. **Európsky pilier sociálnych práv**, ktorý bol prijatý hlavami štátov r. 2017, **obsahuje 20 princípov, a jeden z nich je minimálny príjem** s dôrazom na adekvátnosť schémy. Implementácia týchto povinných princípov je v rámci EU odlišná. V niektorých štátoch je veľmi nízka. Treba dodať, že ak sa Slovensko uchádza byť v jadre EU, tak je potrebné pozdvihnúť túto úroveň. EU Komisia to vyhodnocuje podľa indikátorov zameraných na EU-SILC, prístup k službám ako je zdravotná starostlivosť, podľa minimálnej mzdy, prahovej hodnoty rizika chudoby, bývania. **Projekt EMIN, ktorého sa zúčastnila aj Slovenská sieť proti chudobe v rokoch 2017 – 2018, prispieva k sociálnej ochrane.**

RB sa stali populárnymi v EU, ale nedarí sa porovnať **RB** na národnej úrovni, lebo sa tvoria izolovane. Ako nás *informovala Bérénice Storms a Tim Goedemé z Univerzity v Antverpách* sú navrhnuté spoločné metódy pre porovnávanie **RB** v Európe. **Prečo je dôležité monitorovať sociálnu politiku v Európe?** 47 bádateľov z 25 európskych krajín vytvorilo EU Platformu týkajúcu sa **RB**.

V Belgicku začali využívať **RB** r. 2006 Belgický **RB** sa updatuje každých 5 rokov, má silný vedecký a sociálny dopad. Mnohé organizácie sa inšpirovali a začali využívať **RB**, najmä verejné centrá pre sociálnu prosperitu, ktorých počet narastá. Sú zamerané na dôstojný život pre každého. Vznikli „*kalkulačky*“, ktoré pomáhajú vypočítať **rozpočet pre rodinu s minimálnym príjmom pre dôstojný život** (bývanie, zdravotná starostlivosť, výdavky na deti, atď.) Kalkulačka „*Melisa*“ pomáha poradcovi pre dlžníkov vypočítať **dôstojný príjem pri splácaní dlhov**.

Stanovisko EMIN tímu: Čo sa týka prístupnosti k minimu, ukazuje sa, že sa viac a viac skupín vylučuje zo sociálnych práv a sociálnych benefitov. Čo sa týka adekvátnosti, je zhoda, že sociálne minimum sú nízke. A práve schémy **RB** to dokážu napraviť.

V Luxembursku nedávno STATEC (Institut national de la statistique et des études économiques) preskúmal, **či stačí suma 3 549,-Euro/ mesačne pre 4 člennú rodinu** (rodičia a dve deti) **žiť dôstojne a aktívne participovať v spoločnosti**. Tento projekt prebiehal 2014 – 2016 a bol realizovaný na báze ImPROvE teoretickom rámci snažiac sa pretlmočiť základné potreby do spotrebného koša a služieb, ktoré umožnia jedincovi naplniť svoje rôzne spoločenské role. **RB** bol vytvorený pre 4 typy rodín (slobodný, bezdetný pár, pár s 2 deťmi, slobodný s 1 dieťaťom). Rodičia pracovali na plný úväzok, deti boli v školskom veku. Išlo o zdravých členov rodiny, slušne bývajúcich v Luxemburgu, schopných robiť dobré rozhodnutia v ekonomickej oblasti. **Ukázalo sa, že pre 4 – člennú rodinu je potrebné 3 935,-euro mesačne, pre aktívny a dôstojný život v roku 2016**. Ukázalo sa, že **bývanie pohlcuje 37% z príjmu** a po ňom potraviny.

Mária Kemmet Muller, ASB, **Rakúsko** informovala, ako využívajú **RB** pre poradenstvo u dlžníkov a prevenciu dlžoby. Minimálny príjem v Rakúsku pokrýva len 49 % a 61% z **RB** podľa domácnosti. Najhoršie sú na tom slobodní rodičia s deťmi. Keďže vláda t.č. ohlásila škrtý a zníženie minimálneho príjmu, nie je priestor pre verejnú diskusiu zistiť, čo všetko ľudia potrebujú pre dôstojný život.

Caritas Malta uskutočnila r. 2016 výskum s cieľom zvýšiť minimálny príjem pre dôstojný život. Zrevidovali spotrebný koš a služby z r. 2012. Vypočítali rozpočet pre 3 nízko príjmové typy rodín, aby žili aktívne a dôstojne. Išlo o 4-člennú rodinu s deťmi pod 14 rokov, o slobodného rodiča s dvomi deťmi a starší pár. Rozpočet neobsahoval alkohol, cigarety, súkromnú zdravotnú starostlivosť.

Zahrnul veci do domácnosti, do bytu, práčku, zdravotnú starostlivosť, služby, bývanie, jedlo, oblečenie, vzdelávanie, voľný čas - dovolenku, dopravu, pohár vína týždenne, počítač, digitálne hry. **Výpočet ukázal 11 446,- euro pre 4- člennú rodinu mesačne a 6.527,-euro pre starší pár.** Najviac stojí potravinový kôš – 45% a 54% z celkového rozpočtu podľa typu rodiny. Je záujem v takomto výskume pokračovať.

Vo Francúzsku ONPES (National Observatory on Poverty and Social Exclusion) uskutočňuje výskum **RB** od r. 2009. **RB** chápu ako inkluzívny sociálny indikátor, ktorý ilustruje minimálny príjem, ktorý umožňuje ľuďom nielen uspokojiť denne základné potreby (bývanie, jedlo, zdravotnú starostlivosť, atď), ale tiež môcť sa aktívne zúčastňovať spoločenského života. **RB** sa tvorí využívajúc konsenzuálneho prístupu, včítane skupín občanov-expertov:

1. Tri hlavné skupiny (guidance-groups)
2. 15 diskusných skupín
3. 10 validation groups
4. 4 final negotiation groups

Ukazuje sa, že významná skupina domácností nie sú finančne chudobní, ale čelia reštrikciám, hlavne seniori a neúplné rodiny. Vyšlo najavo, že slobodný rodič, ktorý pracuje za minimálnu mzdu a dostáva sociálne benefity, má taký príjem, ktorý pokrýva 80% **RB**.

V Poľsku, ako nás informovala Ryszard Szarfenberg, má **RB** dlhú históriu, je dokonca súčasťou legislatívy. **RB** sa nazýva **sociálne minimum**, na rozdiel od minimálneho príjmu, ktorý sa nedarí zvýšiť na úroveň sociálneho minima žiaden poľskej vláde. Preto vznikol ďalší „subsistence minimum“, ktorý je vo výške 50% sociálneho minima a neuspokojuje sociálne potreby, participáciu na aktivitách. Dodala, že 50% populácie bolo pod sociálnym minimom a poukazovalo to na vysokú mieru chudoby. Preto politikom vyhovuje „subsistence minimum“. Dnešná vláda predstavila veľkorýsý rodinný benefit, bližší k sociálnemu minimu. **Je tu snaha postupne sa porovnávať s RB v Európe.**

V Lotyšsku má neziskový sektor obmedzený vplyv na tvorbu politik. S **RB** majú málo skúsenosti a pár expertov. **Garantovaný minimálny príjem je 53 euro/mesačne**, čo je veľmi nízka suma a nedokážu sa uspokojiť základné potreby. **Podľa prieskumu je potrebné 500 euro / mesačne.** Je tu veľký problém s bývaním, keďže sociálne byty netvorí ani 1%. Je potrebná politická vôľa a prerozdelenie štátnych peňazí, progresívne zdanenie.

V Belgicku vznikli Municipal Public Centers for Social Welfare, ktoré zodpovedajú za implementáciu a garantovanie minimálneho príjmu ľuďom v núdzi, za vytvorenie takých životných podmienok, aby žili dôstojne. Jedná sa o širokú škálu pomoci ako finančnej, tak materiálnej, sociálnej, medickej a psychologickej. Tieto centrá fungujú autonómne a sami rozhodujú o druhu tej-ktorej pomoci. Medzi príjmom a minimálnym budgetom, rozpočtom je silná väzba, aby zraniteľný žil dôstojne. V jednotlivých Centrách a úradoch sú veľké rozdiely, nespravodlivosť. Aj v rámci jednej samosprávy podľa toho, ako to posúdi sociálna pracovníčka. Preto by sa to malo riešiť na federálnej úrovni, nie lokálnej.

Je veľký rozdiel a odlišné skúsenosti pri rozvíjaní RB naprieč členskými štátmi EU. Niektoré krajiny sú viac pokročilé v tejto oblasti, než iné, najmä tie s ašpiráciou dostať sa do „jadra“ EU. Je potreba napredovať v tejto oblasti. Využitie je mnohoraké, s cieľom dosiahnuť podobný životný štandard aj pri inštitucionálnych, geografických a kultúrnych odlišnostiach. Veľmi sľubná je „EU platforma

týkajúca sa **RB**“. Tvorí sieť odborníkov a inštitúcií na RB v Európe, silne motivovaných spolupracovať s ďalšími aktérmi, vymieňať si skúsenosti, poznatky, týkajúce sa využitia RB. T.č. sa organizujú partnerské stretnutia.

Tess Penne z Univerzity Antwerpy poukázala na to, že sa **RB v Európe stáva silný politický nástroj**. V pilotnom projekte sa rozvinula spoločná metóda pre výpočet **RB v Európe** a **uskutočnili sa spotrebné koše, ktoré sa dajú porovnať v 26 členských štátoch**. Takto sa identifikujú ľudia v chudobe a zraniteľné skupiny v spoločnosti. Dajú sa ľahšie vypočítať ďalšie výdavky, náklady na deti. Dostali sa do popredia sociálne byty, energetická chudoba, zdravotná starostlivosť, vzdelanie, sociálne služby). **Povzbudzuje sa vzájomná výmena dobrých praktík, medzinárodná spolupráca aj v tejto oblasti. Ľahšie sa monitoruje adekvátny minimálny príjem a identifikujú priority sociálnej politiky.**

Aj keď sú **RB** ilustratívne, rozvíjané na obmedzený typ rodín, je tu rozsiahle pole pôsobnosti. Vyjasňuje sa, čo znamená „žiť dôstojne“. Začína byť viditeľné ako čistý krištál, že vo väčšine krajín EU existujúci minimálny príjem neumožňuje ľuďom zapájať sa adekvátne do spoločenského diania. Nejde iba o dôraz na to, ako je potrebné zvyšovať minimálny príjem, minimálnu mzdu aby ľudia žili dôstojne, čo je naše právo. Ale poukazuje sa na to, ako zníženie nákladov na základné služby a tovar, má pozitívny dopad na možnosť dosiahnuť životný štandard. Ako udržateľný **RB** znižuje nerovnosti v spoločnosti.

Minimálny príjem (pomoc v hmotnej núdzi) a minimálna mzda spolu úzko súvisia. „*Minimálna mzda je jedným zo základných nástrojov sociálnej politiky, prostredníctvom ktorého by sa mal eliminovať fenomén postindustriálnej politiky, ktorým je pracujúca chudoba* „ – konštatuje Monika Uhlerová, viceprezidentka Konfederácie odborových zväzov Slovenskej republiky. Odporcovia minimálnej mzdy, minimálneho príjmu považujú túto sumu za veľmi vysokú. Tí, ktorí majú z minimálnej mzdy vyžiť každý mesiac, pochybujú, či garantuje dôstojný život jedinca, tobôž celej rodiny...**V Európskej charte sociálnych práv je zakotvené právo každého na dôstojný život. Európsky výbor sociálnych práv odporúča, aby minimálna mzda predstavovala aspoň 60% priemernej mzdy v národnom hospodárstve.** Ináč sa dá očakávať nárast pracujúcej chudoby, a jej závislosti na sociálnom systéme. Rast minimálnej mzdy podnecuje celkový rast plátov, prispieva k znižovaniu sociálnych nerovností a platových rozdielov v regionálnom i európskom ponímaní. Ako informuje Monika Uhlerová v svojom príspevku na konferencii v rámci európskeho projektu EMIN 2 „Slovensko má deviate najnižšie priemerné mzdové náklady spomedzi krajín EÚ, ôsmu najnižšiu minimálnu mzdu a tretí najnižší pomer medzi minimálnou mzdou a priemerným príjmom spomedzi krajín, ktoré majú ustanovenú minimálnu mzdu. Má najvyššiu produktivitu práce spomedzi krajín V4, čo predstavuje 80% priemeru EÚ, ale mzdy sú na úrovni jednej tretiny priemeru EÚ. **Až 240 000 pracujúcich na Slovensku zarába iba do 500 eur, čím sú títo zamestnanci ohrození chudobou.** Je nevyhnutné približovať sa mzdami krajinám západnej Európy a vyrovnávania zatiaľ značných rozdielov v odmeňovaní medzi „východným“ a „západným“ blokom.“

Aj ostatné štáty EÚ vidia riešenie chudoby ako politickú voľbu. T.č. je minimálna mzda na Slovensku 480,-euro. Od 1.januára 2019 dôjde k jej zvýšeniu na 520,-euro. Dúfame, že bude naďalej narastať .

V boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu je možno použiť aj eurofondy. „ Do roku 2020 máme k dispozícii 21 miliárd eur z Európskeho sociálneho fondu a 3, 8 miliárd z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby“ informovala eurokomisárka pre zamestnanosť a sociálne veci Marianne Thyssen v novembri 2015 na Európskom stretnutí ľudí so skúsenosťou chudoby. Napriek tejto obrovskej sume vyčlenenej na boj proti chudobe, počet chudobných narástol na 122 miliónov. Európu zasiahla rastúca nerovnosť a chudoba. Smernica o primeranom minimálnom príjme by mohla byť tým potrebným opatrením, ktoré zvýši dôveru v EU inštitúcie, v národné vlády. Bezdomovectvo a detská chudoba narástli na neprijateľnú úroveň. Ak človeka vystávajú z bytu, neznamená to len, že stratí strechu nad hlavou. Má to za následok, že sa dostane na dlhú cestu vedúcu k úplnému vylúčeniu. Aj preto hlavy štátov podpísali Európsky pilier sociálnych práv na Sociálnom samite v novembri 2017. Je na nás všetkých, aby sa zrealizovali povinné domáce úlohy z Gotheborgu, predovšetkým je to úloha našej vlády a ľudí s rozhodovacími právomocami. Je na nás všetkých, aby narastala minimálna mzda i naďalej, a s ňou minimálny príjem, ktorý umožní každému vylúčenému postupne sa včleniť do spoločnosti.